

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף, מועד נבצרים תשפ"ב, 2022
מספר השאלון: 011241
שם התלמיד/ה: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון מותאם

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק ראשון – הבנה והבעה – 50 נקודות
חלק שני – לשון – 50 נקודות
פרק א: שם המספר
פרק ב: תחביר / פרק ג: מערכת הצורות – יש לבחור באחד הפרקים
סך הכול – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר לנבחן (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.
שים לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה לשימושך. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.
נספחים: נספח 1 – מאמרים; נספח 2 – דף עזר לנבחן.

בהצלחה!

השאלות

חלק ראשון – הבנה והבעה

(50 נקודות)

קרא את המאמרים 1–3 שבנספח 1 המצורף, וענה על השאלות 1–5 שלפניך.
הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.
(נספח 1 – מאמרים: לפניך שלושה מאמרים. קרא אותם, וענה על השאלות בשאלון המחברת המצורף.)

1. (8 נקודות)

כותרת מאמר 1 היא בתי ספר מקצועיים – הזדמנות גדולה או סכנה לחברה?

א. לפי כותב מאמר 1, מהי הסכנה בהקמת בתי ספר מקצועיים? (4 נקודות)

ב. כותבת מאמר 3 מזהירה מפני סכנה אחרת לחברה אם לא יתקיים מסלול לימודים מקצועי. מהי הסכנה? (4 נקודות)

2. (4 נקודות)

יוסי יונה הוא פרופסור לפילוסופיה של החינוך וממייסדי "הקשת הדמוקרטית המזרחית".

קרא את הקטע שלפניך ובו דבריו בנוגע לחינוך המקצועי, וענה על השאלה שאחרי.

כשסיימתי את לימודיי באחד מבתי הספר היסודיים בפריפריה הופניתי לבית ספר מקצועי במסלול מסגרות. אני חייב להודות שהדבר ציער אותי מאוד. רציתי ללמוד בבית ספר עיוני, אך נקבע שאיני מתאים למסלול זה, ולכן נשלחתי לבית ספר מקצועי. עשיתי מאמצים כבירים ומושכים להשתלב בו, אך כשלתי כישלון חרוץ ומחפיר. הגעתי למסקנה שעליי ללמוד בבית ספר אקסטרני, ומשם הגעתי לאוניברסיטה.

לאילו שורות במאמר 1 אפשר לקשר את דבריו של פרופסור יונה? נמק את תשובתך. (4 נקודות)

3. (6 נקודות)

במאמר 3 הכותבת מעלה טענות נגד, ומפריכה אותן.

ציין טענת נגד אחת שהכותבת מעלה, וכתוב את ההפרכה של הכותבת לטענה זו. (6 נקודות)

4. (6 נקודות)

בתלמוד הבבלי כתוב: "אין אדם לומד תורה אלא ממקום שילבו חפץ" (מסכת עבודה זרה, דף י"ט, עמוד א').

א. מבין המשפטים שלפניך, הקף את המשפט המבטא את משמעות המשפט מן התלמוד. (2 נקודות)

(1) הלימוד צריך להיעשות מתוך רצון.

(2) אדם אינו יכול ללמוד מתוך רצון.

(3) מקומה של התורה הוא בליבו של האדם.

(4) אדם צריך ללמוד בכל מקום.

ב. הסבר כיצד הרעיון במשפט זה בא לידי ביטוי במאמר 1 או במאמר 3. (4 נקודות)

5. (26 נקודות)

מטלת כתיבה (26 נקודות)

אתה נציג מועצת הנוער, והוזמנת להשתתף בדיון באגף החינוך ביישוב שבו אתה מתגורר בנושא קידום החינוך המקצועי-טכנולוגי ביישוב. כתוב סקירה, והצג בה את יתרונות החינוך המקצועי-טכנולוגי ואת הדרכים לקידומו. בסקירתך התבסס על מאמרים 1 ו-2. הקפד על דרכי מסירה מקובלות ועל אזכור של מקורות המידע בגוף הסקירה ובסופה (ביבליוגרפיה). כתוב בהיקף של 100–200 מילים. את הסקירה כתוב בעמודים 9–10 (תוכל להשתמש בעמודים 7–8 לכתובת טיוטה).

חלק שני – לשון

(50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים. עליך לענות על שני פרקים: על פרק א – חובה, ועל אחד מן הפרקים ב–ג.

פרק א: שם המספר – חובה (10 נקודות)

ענה על שאלה 6.

לפניך שני פרקים: פרק ב – תחביר ופרק ג – מערכת הצורות.

בחר בפרק שלמדת: פרק ב – תחביר או פרק ג – מערכת הצורות.

בפרק שבחרת ענה על השאלות לפי ההוראות.

ציין את שם הפרק שבחרת: _____

פרק ב: תחביר (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 7–11 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים. תוכל להיעזר בנספח 2 – דף עזר לנבחן.

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 12–16 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים. תוכל להיעזר בנספח 2 – דף עזר לנבחן.

שם המספר ואותיות השימוש

6. (10 נקודות)

במשפטים שלפניך הקף את הצורה הנכונה של כל אחד משמות המספר המודגשים.

- מספר התלמידים הלומדים בבתי הספר הטכנולוגיים הוא מאה ארבעים ותשע אלף / מאה ארבעים ותשעה אלף.
- אחוז התלמידים הלומדים במגמה הטכנולוגית באוסטריה הוא פי שניים / שתיים מבישראל.
- בתוכנית הלימודים של החינוך המקצועי בגרמניה יש שישה עשר / שש עשרה תחומי התמחות.
- כשישים ושישה / ושש אחוזים מן העובדים במשרה חלקית הם חסרי הכשרה מקצועית, על פי נתונים מתחילת המאה ה עשרים ואחד / עשרים ואחת.
- בשנת הלימודים תשע"ט, שהחלה ב שני / שניים בספטמבר, נוספו לבתי הספר מקצועות לימוד טכנולוגיים.
- הדיון על עתיד החינוך המקצועי מתקיים כבר יותר מ שלוש / שלושה עשורים.
- בכינוס "לשון ראשון" ה אחד עשר / אחת עשרה הציגו תלמידות את עבודות הגמר שכתבו בנושא הלשון העברית.
- נבחרת הכדורגל של ברזיל זכתה חמש / חמישה פעמים בגביע העולם בכדורגל.
- העיתונאים שנשלחו לסקר את האירוע התכנסו באולם מספר עשרים ושבעה / עשרים ושבע.

תחביר

7. (10 נקודות)

- א. לפניך משפט מורכב, ובו שתי פסוקיות. קרא אותו, וענה על הסעיפים שאחריו.
- בתי ספר מקצועיים הם בתי ספר המתמחים בהקניית כישורים טכניים הנדרשים בשוק העבודה.
- סמן את המשפט שתחזית הפסוקיות בו נכונה.

(1) בתי ספר מקצועיים הם בתי ספר המתמחים בהקניית כישורים טכניים

הנדרשים בשוק העבודה.

(2) בתי ספר מקצועיים הם בתי ספר המתמחים בהקניית כישורים טכניים

הנדרשים בשוק העבודה.

- (1) [בתי ספר מקצועיים הם בתי ספר המתמחים בהקניית כישורים טכניים] [הנדרשים בשוק העבודה].
- (2) בתי ספר מקצועיים הם בתי ספר [המתמחים בהקניית כישורים טכניים] [הנדרשים בשוק העבודה].

- במשפט שתחזית הפסוקיות בו נכונה, כתוב מעל כל פסוקית את התפקיד התחבירי שלה.

ב.

לפניך שני משפטים. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

(1) בתי הספר המקצועיים מכוונים להשתלבות מיידית בשוק העבודה, ואילו בתי הספר העיוניים מכוונים למסלול של השכלה גבוהה. _____

(2) על פי הנתונים מן הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, התעשייה בישראל סובלת ממחסור חמור בהנדסאים, ברתקים ובמסגרים. _____
ציין ליד כל משפט את סוגו התחבירי.

ג.

לפניך חמישה משפטים. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

(1) לעיתים קרובות הדיון בעניין בתי הספר המקצועיים מתמקד בהכנת התלמידים לאוניברסיטה ולא במימוש המרבי של יכולותיהם.

(2) רוב התלמידים הלומדים בבתי ספר מקצועיים יהיו זכאים לתעודת מקצוע בסיום לימודיהם.

(3) סטף ורטהיימר רוצה להקים מחדש את בתי הספר המקצועיים.

(4) נושא המאמר הוא בתי הספר המקצועיים.

(5) בשנות התשעים נסגרו רוב בתי הספר המקצועיים.

בכל אחד מן המשפטים מודגש בקו הצירוף "בתי ספר מקצועיים".

כתוב מעל כל צירוף את התפקיד התחבירי שלו.

8. (10 נקודות)

לפניך שלושה משפטים, ובכל אחד מהם פסוקית שפותחת במילית "כי".

(1) מנהלי בתי הספר המקצועיים טוענים כי הם יכולים לשנות את המצב.

(2) ניכר כי המתנגדים לבתי הספר המקצועיים אינם מיישמים עקרונות חינוכיים.

(3) המגמה הטכנולוגית בבית הספר הריאלי בחיפה גדלה כי הביקוש למקצועות הטכנולוגיים הולך וגדל.

א. תחם בכל משפט את הפסוקית הפותחת במילית "כי" וציין מעליה את התפקיד התחבירי שלה.

ב. העתק ממשפטים (1)–(3) שני נשואים מורחבים.

9. (10 נקודות)

א. לפניך שני משפטים בעלי חלקים כוללים. קרא אותם, וענה על השאלות שאחריהם.

(1) בבתי ספר מקצועיים תלמידים רבים יכולים לממש את יכולותיהם ואת כישוריהם המולדים.

(2) בתי הספר המקצועיים ידועים בפוטנציאל שלהם לצמצום פערים או ליצירתם. _____

• סמן את החלקים הכוללים במשפטים (1)–(2) וכתוב מעל כל חלק את התפקיד התחבירי שלו.

• ציין ליד כל משפט את הקשר הלוגי שבחלק הכולל שלו.

ב. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מילה המסומנת בקו. קרא את המשפטים, וענה על השאלה שאחריהם.

- (1) דור ההורים של היום מונע מילדיו חינוך מקצועי, כפי שעשו דורות רבים של הורים לפניו.
 - (2) פחחות, מכונאות, מסגרות, מזכירות ועיצוב אופנה נעשו מקצועות לכל דבר.
- כתוב מעל כל אחת מן המילים המסומנות בקו במשפטים את התפקיד התחבירי שלה.

10. (10 נקודות)

א. לפניך שלושה משפטים. כתוב אותם בקטע אחד לכיד. היעזר במילות הקישור המתאימות.

- בתי הספר המקצועיים נסגרו.

- המשק נקלע למחסור חמור בעובדים מקצועיים.

- עובדים מקצועיים נדרשים בתחומים רבים, כמו טקסטיל, מלונאות ותעשייה.

ב. לפניך משפט פשוט.

בשל סגירת בתי הספר המקצועיים תעשיינים מתקשים למצוא עובדים מוכשרים.
נתח את המשפט: ציין את התפקידים התחביריים של המילים בו.

11. (10 נקודות)

א. לפניך שלושה משפטים. קרא אותם, וענה על השאלות שאחריהם.

(1) בתי ספר מקצועיים הוקמו לשם הקניית כישורים טכניים לתלמידים. _____

(2) הקמת בתי ספר מקצועיים גורמת להסללה של קבוצות אוכלוסייה מסוימות. _____

(3) על אף המחסור החמור בבעלי מקצועות טכניים לא מוקמים במדינת ישראל בתי ספר מקצועיים.

- ציין ליד כל משפט את הקשר הלוגי שבו.

- הקף בכל משפט את המילה או את המילים המבטאות את הקשר הלוגי שצינת.

- המר את משפט (3) במשפט מורכב שישמור על הקשר הלוגי שבמשפט.

ב. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם יש תמורה. קרא אותם, וענה על השאלות שאחריהם.

(1) הקמת בתי ספר מקצועיים עלולה לגרום להסללה של קבוצות אוכלוסייה מסוימות למקצועות כמו שרברבות וטבחות.

(2) אם בתי הספר המקצועיים יקבלו ילדים רק משום שהם גרים באזורים מסוימים, ובמיוחד באזורי מצוקה, יגדלו הפערים בחברה.

- מתח קו מתחת לתמורה בכל אחד מן המשפטים.

- בכל אחד מן המשפטים (1)–(2) ציין מעל המילה / המילים שהתמורה ממירה את התפקיד התחבירי שלה / שלהן.

מערכת הצורות

12. (10 נקודות)

- א. לפניך ארבעה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש (ובסוגריים אותו הפועל מנוקד). ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים.

הפועל	השורש	הבניין
טראומת ההסללה הובילה (הובילה) את ורטהיימר להשיק את הפרויקט שלו.		
במקום שבני הנוער ייפלטו (יפלטו) לרחוב הם ישתלבו בשוק העבודה.		
התעשיינים מתלוננים (מתלוננים) על מחסור באלפי עובדים.		
ההסללה ההפוכה בישראל נהוגה (נהוגה) לא מעט שנים.		

- ב. לפניך שני משפטים. קרא אותם, והשלם את הטבלה שאחריהם.
- (1) התעשיינים מתלוננים על מחסור באלפי עובדים, ופתרון אינו נראה באופן.
- (2) אם משרד החינוך יפתח עוד בתי ספר מקצועיים, נראה שינוי כבר בעשור הקרוב.

הפועל	שורש	בניין	זמן	גוף
נראה (משפט 1)				
נראה (משפט 2)				

13. (10 נקודות)

- א. לפניך קטע, שחסרים בו פעלים. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את הפועל המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.
- בשנים האחרונות _____ (צ-מ-ז-ם) מספרם של התלמידים הלומדים בבתי ספר מקצועיים בארץ, וכיום לומדים בהם כ־10,000 תלמידים בלבד.
- מערכת החינוך המקצועית מעניקה הכשרה מקצועית לבני נוער בני 14–18, והיא _____ (י-ע-ד) בעיקר לתלמידים ש _____ (פ-ל-ט) ממערכת החינוך הרגילה או שמתקשים להשתלב בה.
- תלמידי בתי ספר מקצועיים ה _____ (ע-נ-י) בכך, זכאים להיבחן בבחינת בגרות, אולם בדיון ש _____ (ק-ו-ם) בכנסת בנושא בחינות הבגרות לתלמידי בתי הספר המקצועיים _____ (ט-ע-ן) כי משרד החינוך _____ (פ-ל-י/ה) אותם לרעה משום שאינו _____ (א-פ-ש-ר) להם לגשת לבחינות במועד החורף.

- ב. לפניך קטע, שחסרים בו שמות עצם. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את שם העצם המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.
- זאב סטף ורטהיימר הוא תעשיין ישראלי, שזוכה ל _____ (י-ק-ר) מצד החברה והמדינה. הוא המייסד של בתי חרושת מצליחים ושל בתי ספר מקצועיים. את דרכו החל בבית מלאכה קטן לייצור סכינים ששכן ליד ביתו בנהרייה. בית המלאכה גדל ונעשה ל _____ (פ-ע-ל) מצליח מאוד.
- בשנות השמונים יזם ורטהיימר את ה _____ (ק-ו-ם) של גוש תפן בגליל המערבי. באזור ה _____ (ע-ש-י/ה) בגוש תפן הוקם גן שמטרתו לפתח _____ (י-ז-ם) בתחום הייצור, והוא מתמקד בייצור המיועד ל _____ (י-צ-א). ב-1964 היה ורטהיימר שותף ב _____ (ב-נ-י/ה) של בית ספר שסיפק לתלמידיו _____ (כ-ש-ר) מקצועית.
- בהיותו מנהל ערך סטף ורטהיימר ניסוי להפחתת נטל מס ההכנסה בקרב עובדיו. בכך הוא הוכיח כי הפחתת נטל המס מגדילה את ה _____ (פ-ו-ק) של העובדים.
- (על פי הערך "סטף ורטהיימר" באתר ויקיפדיה)

14. (10 נקודות)

- א. לפניך משפט, ובו מסומנות בקו שלוש מילים בצורת הבינוני. תעשיינים מתקשים למצוא עובדים מוכשרים.
- ציין בטבלה שלפניך את השורש ואת הבניין של כל אחת מן המילים המסומנות בקו והקף את חלק הדיבור של כל אחת מהן, על פי המשפט שבפתיח.

צורת הבינוני	שורש	בניין	הקף את חלק הדיבור הנכון
מתקשים (מְתַקְּשִׁים)			שם עצם / שם תואר / פועל
עובדים (עוֹבְדִים)			שם עצם / שם תואר / פועל
מוכשרים (מְכַשְּׂרִים)			שם עצם / שם תואר / פועל

- ב. לפניך שלושה צירופים, ובהם מודגשים שמות פעולה. ציין את הבניין של כל אחד משמות הפעולה המודגשים.
- הסללה (הַסְלָלָה) הפוכה _____
- שדרוג (שִׁדְרוּג) למילה "כסף" _____
- סגידה (סִגִּידָה) לתעודת בגרות _____

15. (10 נקודות)

א. לפניך ארבעה משפטים, ובהם חמישה פעלים מודגשים.

קרא את המשפטים, וענה על הסעיפים (1)–(4) שאחריהם.

- בעתיד מתוכננת (מְתַכַּנֶּנֶת) בניית בתי ספר מקצועיים ליד מפעלים.
- כל אחד ראוי להשתכר (לְהִשְׁתַּכֵּר) בכבוד.
- החשש שמא תלמידים מן הפריפריה יוסללו (יִסָּלְלוּ) לחינוך מקצועי היה מוטעה (מְטָעָה).
- ההסללה הפוכה נגרמה (נִגְרְמָה) בשל סגידה בלתי מתפשרת לתעודת בגרות.

(1) הקף שני פעלים מאותו הבניין.

(2) ציין את הבניין המשותף לשני הפעלים שהקפת. _____

(3) ציין את השורש של הפעלים שלפניך.

• מתוכננת (מְתַכַּנֶּנֶת) _____

• להשתכר (לְהִשְׁתַּכֵּר) _____

• מוטעה (מְטָעָה) _____

(4) כתוב את הפועל להשתכר בזמן עתיד, גוף מדבר (גוף ראשון, יחיד). _____

ב. לפניך שבעה משפטים, ובכל אחד מהם מודגשת מילה. מיינ את המילים בטבלה שלפניך על פי השורש.

- יש תחומי לימוד ש רצוי (רְצוּי) להעמיק בהם.
- הטבות לבוגרי מסלולים מקצועיים ימריצו (יִמְרִיצוּ) תלמידים רבים יותר ללמוד במסלולים אלה.
- רצינו (רְצִינוּ) מאוד להצליח במיזם, ולכן השקענו בו שעות רבות של עבודה.
- גור הכלבים שאספנו לביתנו אינו מפסיק להתרוצץ (לְהִתְרוֹצֵץ).
- המנהלת החדשה היא בחורה נמרצת (נִמְרָצֶת), וכבר הובילה את הצוות שלה להצלחות.
- תלמידים הלומדים על פי תוכניות ההבעה בעל פה מרצים (מְרַצִּים) לבני כיתתם על מגוון נושאים.
- בשיעורי ההתעמלות המורה מריצה (מְרִיצָה) את תלמידיה סביב חצר בית הספר.

ר-צ-י/ה	ר-ו-ץ	מ-ר-ץ

16. (10 נקודות)

- א. לפניך שלושה משפטים, ובהם שמות מודגשים. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.
- הפרויקט החדש של סטף ורטהיימר, הקמת מגמה מקצועית (מקצועית) בבתי ספר בארץ, נועד לפתור את בעיית המחסור (מחסור) בכוח אדם.
 - מעצבת הטקסטיל מתקשה למצוא תופרת מיומנת, והמלונאי (מלונאי) מתקשה למצוא עובד איכותי (איכותי).
 - במערכת החינוך מעדיפים תעודת בגרות עיונית על תעודה (תעודה) מקצועית.
- בטבלה שלפניך מייין את השמות המודגשים על פי דרך התצורה שלהם.

שורש ומשקל	בסיס וצורת סופי

- ב. לפניך שתי קבוצות של שמות.
- בכל קבוצה הקף את השם היוצא דופן מבחינת הגזרה.
- מְלוּכָה, מְנוּחָה, מְשִׁימָה, מְרִיבָה
 - תְּרַמִּית, תְּלָמִיד, מְבַנֶּה, מְפַנֶּה
- ג. לפניך שמות של שלושה כלי טיס.
- דאון, אַוִּירֹן, מְטוֹס
- (1) הקף את השם היוצא דופן מבחינת דרך התצורה.
- (2) מהי דרך התצורה של השם שהקפת? _____
- (3) מהי דרך התצורה המשותפת לשאר המילים? _____

נספח 1 – מאמרים

מאמר 1

בתי ספר מקצועיים – הזדמנות גדולה או סכנה לחברה?

איתי מִזְרָב⁽¹⁾

במדינת ישראל יש צורך מיידי בבתי ספר מקצועיים המכשירים תלמידים להיות בעלי מקצוע טכני, כגון שרברבים, הנדסאים, מפעילי מיכון מתקדם, נהגי אוטובוס, נגרים, מכונאי רכב ועוד. נתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה משנת 2013 מלמדים על מחסור חמור בבעלי מקצועות טכניים כאלה ואחרים.

5 |תעשיינים כמו סטף ורטהיימר מדברים כבר שנים על המחיר הגבוה של התפרקות בתי הספר המקצועיים, שמספרם היה רב בישראל בעשורים הקודמים, וכיום הם נעשו נדירים. ורטהיימר אף יזם הקמת מגמות מקצועיות בבתי ספר ברחבי הארץ. לדעתו, הכשרת תלמידים למקצועות טכניים שבהם יש דרישה מיידיית לכוח עבודה זמין תבטיח להם תעסוקה והכנסה קבועה.

10 |בתי ספר מקצועיים הם בתי ספר המתמחים בהקניית כישורים טכניים. אנשים בעלי כישורים כאלה נדרשים בשוק העבודה. המטרה של בתי הספר האלה היא להכשיר תלמידי תיכון להשתלבות במקצועות הטכניים לעומת בתי ספר תיכוניים "רגילים", המכוונים לרוב למסלול של השכלה גבוהה. לכאורה זה נשמע פשוט – הקמה של עוד בתי ספר מקצועיים תשרת את שוק העבודה ותועיל לחברה. 15 |אך כמו שקורה פעמים רבות בתחום החינוך, לכל עניין יש צד חיובי וצד שלילי: לבתי ספר מקצועיים יש פוטנציאל מדהים לצמצום פערים, אך יש להם גם פוטנציאל הרסני מאין כמוהו: אומנם התלמידים זוכים בהזדמנות ללמוד מקצוע, אך הם נתונים להסללה.⁽²⁾

20 |בוושינגטון די-סי, המחוז בארצות הברית שבו עבדתי בתפקיד מנהל אגף המדיניות במשרד החינוך המקומי, נדרשנו לסוגיה של הרחבת החינוך המקצועי. בוושינגטון, כמו בישראל, שוק העבודה גדול, והוא פותח לבוגרי בתי ספר מקצועיים אפשרויות תעסוקה. נהג אוטובוס או רכבת תחתית בחברת התחבורה הציבורית יכול להשתכר כ-80,000 דולר בשנה, שכר מצוין של מעמד הביניים. שרברב יכול להרוויח אף יותר.

25 |כמו בישראל, גם בוושינגטון יש קבוצה גדולה של בני נוער שמערכת החינוך "לימדה" אותם שהם אינם "מוצלחים" מפני שהישגיהם הנמוכים אינם מאפשרים את קבלתם לאוניברסיטה ללימודי רפואה או עריכת דין. מנהלי בתי הספר המקצועיים טוענים כי ביכולתם לשנות את המצב הזה, ולהציע לילדים שמערכת החינוך המסורתית אינה מתאימה להם, אפיקים אחרים שבאמצעותם הם יצליחו |בחברה 30 |ויתרמו לה. יש כאן הזדמנות "להציל" בני נוער שמסגרת החינוך הרגילה אינה מתאימה להם, ובמקום שהם ייפלטו החוצה לרחוב, הם יוכלו להשתלב בשוק העבודה במקצועות כמו מכונאות רכב, מלונאות ושרברבות. אכן עובדה היא שלמקצועות מן הסוג הזה יש כיום דרישה רבה יותר מלמקצועות כמו עריכת דין.

35 יש לציין כי רוב התלמידים הלומדים בבתי ספר מקצועיים הם בני נוער מרקע קשה. רובם מתגוררים בשכונות שהמצב הכלכלי-חברתי בהן גרוע. כך הקמת בתי ספר מקצועיים בשכונות אלה יוצרת הסללה של קבוצות אוכלוסייה מסוימות למקצועות כמו שרברבות וטבחות, ואילו צעירים מאוכלוסיות אחרות "זוכים" להיות עורכי דין ורופאים. אומנם השרברב יוכל להיות בכבוד, אך לעורך דין יש יכולת 40 השתכרות גבוהה יותר. אם יכולת ההשתכרות הזאת היא מנת חלקה של קבוצה מסוימת בלבד באוכלוסייה, יש כאן אפליה.

אז כאמור, מצד אחד בתי הספר המקצועיים מעניקים הזדמנות של ממש לבני נוער שאינם "רוקדים על פי החליל" של מערכת החינוך הקיימת ומאפשרים להם לגלות את האמת: אם לא מתאים לך להוציא בגרות שתוביל אותך לפקולטה למשפטים באוניברסיטה, אתה עדיין יכול להצליח בחיים ולהשתכר 45 בכבוד. בחירה בקריירה של שרברבות אינה צריכה להיחשב בחברה למקצוע נחות. אך מנגד, ה"בחירה" להיות שרברב צריכה להיות אפשרות אחת מכמה אפשרויות. אחרת אין בחירה אמיתית במקצוע, אלא בחירה של החברה בעבור התלמיד.

אם בתי הספר המקצועיים יקבלו תלמידים על פי אזור מגוריהם ולא על פי רצונם של התלמידים, 50 הפערים בחברה יתרחבו. כדי להבטיח שהבחירה של התלמיד במסלול המקצועי תהיה בחירה חופשית, יש לפתוח מגמות מקצועיות בבתי הספר העיוניים במקום להקים בתי ספר מקצועיים. אם שני המסלולים יהיו פתוחים לכל תלמידי בית הספר ואם המנהלים והמורים יהיו אחראים להצלחתם של כל התלמידים בכל המסלולים, יש להניח שרכיב הבחירה יתממש.

55 דרך אחרת להבטיח זאת היא לוודא שהכוונתם של תלמידים לבתי ספר מקצועיים נעשית כדי למצות את יכולותיהם, ולא כדי להעלות את ממוצע הישגיהם של בתי הספר שפלטו אותם או כדי להעלות את שיעור הזכאים לבגרות בבתי ספר אלה.

לעיתים קרובות הדיון בנוגע לבתי הספר המקצועיים מתמקד במה שהם אינם צריכים לעשות: הם אינם 60 צריכים להכין תלמידים לבגרות ואינם צריכים להכין אותם לאוניברסיטה. אך זו טעות! הדיון צריך להתמקד במה שבתי הספר המקצועיים צריכים לעשות: הם צריכים לעמוד באמות מידה מחמירות אף יותר מן הרגיל ולהשקיע משאבים רבים יותר בכל תלמיד. מי שרוצה לנהל בית ספר מקצועי, צריך לדעת שהוא מתחייב לפעול למען התלמידים ולהוביל אותם למימוש מרבי של יכולותיהם.

(1) איתי מִזְרָב הוא יועץ בכיר למדיניות חינוך בארגון American Institutes for Research. כמו כן הוא היה מנהל אגף המדיניות במשרד החינוך של מחוז הבירה של ארצות הברית.

(2) הסללה — הפניה של תלמידים למסלול לימודים שהוחלט בעבורם מראש.

מעובד על פי מִזְרָב, א' (2017). בתי ספר מקצועיים — הזדמנות גדולה או סכנה לחברה? הגיע זמן חינוך. אוהור מִ'edunow.org.

מאמר 2

סטף ורטהיימר ממציא מחדש את החינוך המקצועי

אורה קורן⁽³⁾

חשבתם שאתם "עושים טובה" לתלמידים כשאתם מרחיקים אותם מחינוך מקצועי-טכנולוגי? לכו תראו מה קורה בבית הספר הריאלי בחיפה. סטף ורטהיימר תרם כמיליון שקלים למימון ציוד מתקדם, ומשרד החינוך השקיע סכום דומה במבנים בפרויקט הדגל המשותף להם, שנועד לשבור את הדימוי השלילי של החינוך המקצועי.⁵

הודות לפרויקט, המגמה הטכנולוגית בבית הספר הריאלי בחיפה בסימן התרחבות, והביקוש של מורים ותלמידים לכיתות ההכשרה המקצועית הולך וגובר. "זאת הציונות החדשה", אומר מרכז המגמה, עוזי רוזן, ומספר כי בשנה הראשונה לתפקידו נחל הפרויקט הצלחה יוצאת דופן. סיפור ההצלחה של המגמה הוביל לפתיחת מגמות דומות בבתי ספר יוקרתיים אחרים. כך משנים את התדמית של החינוך המקצועי, בלי להיכנע לדעות קדומות.¹⁰

"עשו שגמוך למילה 'תעשייה' ושדרוג למילה 'כסף', ואני רוצה לשנות את זה", אומר ורטהיימר. טראומת ההסללה של יוצאי עדות המזרח הובילה את ורטהיימר להשיק את הפרויקט דווקא בבתי הספר היוקרתיים שבלב חיפה ותל אביב. לדבריו, הבעיה העיקרית בחינוך המקצועי-טכנולוגי היא שאין לו יוקרה. לכן נפתחה מגמה ניסיונית כזאת בבתי ספר יוקרתיים בפיקוח משרד החינוך. התלמידים שהציעו להם ללמוד במסלול הטכנולוגי הם תלמידים חזקים. במסלול זה הם לומדים מתמטיקה ברמה של 4-5 יחידות לימוד, מקצוע מדעי אחר וכן מקצועות טכנולוגיים ברמה של עשר יחידות לימוד.¹⁵

בשנות התשעים נסגרו בישראל כמה מבתי הספר המקצועיים, מערכת החינוך החלה לקדש את תעודת הבגרות, ותלמידים חלשים נפלטו מן המערכת. בעקבות זאת נקלע המשק למחסור חמור בעובדים מקצועיים בכל התחומים. מעצבי טקסטיל מצליחים מתקשים למצוא תופרות ברמה גבוהה, מלונאים מתקשים למצוא עובדים איכותיים, ותעשיינים מתלוננים על מחסור באלפי עובדים שמיומנים בהפעלת מכונות.²⁰

טראומת ההסללה שאפיינה את המאה הקודמת והתדמית הגרועה של החינוך המקצועי גורמות להורים של היום לכוון את ילדיהם ללימודים עיוניים. ההורים יעשו זאת גם אם יש לילדיהם "ידי זהב", שיכולות להבטיח להם הצלחה מקצועית וכלכלית בעבודת כפיים מתקדמת, לדוגמה בתחום הרובוטיקה. תופעה זו שונה מן המגמה במדינות מפותחות אחרות, כמו גרמניה, שבה מקצועות טכנולוגיים נחשבים למכובדים מאוד.³⁰

בעתיד מתוכננים להיפתח בתי ספר מקצועיים ליד מפעלים, כדי שהתלמידים יוכלו ליישם את לימודי התאוריה בעבודה מעשית. כך הם ירכשו את הכלים החשובים להמשך דרכם המקצועית כבר בזמן הלימודים ויבטיחו את השתלבותם בעולם המקצועי בעתיד.³⁵

(3) אורה קורן היא כתבת לענייני תעשייה.

מעובד על פי קורן, א' (2015). סטף ורטהיימר ממציא מחדש את החינוך המקצועי; סטודנט לפילוסופיה מקבל פי 4 מהנדסאי. **TheMarker**. אוחזר מ־[themarker.com](https://www.themarker.com).

מאמר 3

מתנגדי החינוך המקצועי יצרו הסללה חדשה

אירית תלמוד(4)

לאורך השנים התברר שתפיסת העולם של מתנגדי החינוך המקצועי אינה עומדת במבחן המציאות. החשש שמא תלמידים בני עדות המזרח מן הפריפריה יוסללו לחינוך המקצועי, וכבר כשהם בני 14 ייחרץ גורלם לעבוד בעבודת כפיים, היה מוטעה. ההסללה הזאת הוחלפה בהסללה מסוג אחר. במקום לתקן את המעוות ולוודא שתלמידים בבתי ספר מקצועיים מתקבלים על פי אמות מידה ענייניות, יצרה מדינת ישראל הסללה לאומית מסוג חדש – הסללה הפוכה.

ההסללה ההפוכה נהוגה בישראל לא מעט שנים, ולפיה יש לכפות על כלל התלמידים לימודים בבתי ספר עיוניים. הסללה זו נגרמה בשל סגידה בלתי מתפשרת לתעודת הבגרות הנכספת. אף על פי כן נתוני הזכאות לתעודת בגרות, שמתפרסמים בכל שנה, מראים שכמחצית מן התלמידים אינם מתאימים לחינוך העיוני, שהרי אין להם תעודת בגרות. אין מדובר בתלמידים טיפשים או חלשים, אלא בילדים שהכישורים שלהם, היכולות שלהם ותחומי העניין שלהם שונים משל חבריהם ללימודים. אלה ילדים שהמערכת אינה יודעת ואף אינה יכולה להעניק להם את הכלים המתאימים כדי שיסיימו את בית הספר התיכון בהצלחה.

מתנגדי החינוך המקצועי אינם נאבקים למען הילדים או למען הצלחתם של הילדים. עיקר מאבקם הוא בחינוך המקצועי. הם מגבים את תפיסת העולם שלהם באינספור תאוריות ומחקרים ומסבירים שלכולם אותן יכולות ואותם כישורים. אבל למען האמת הם טועים ופוגעים לא רק בחינוך המקצועי, אלא בעיקר בתלמידים שיכלו להצליח ולשגשג בחינוך המקצועי במקום להיכשל בחינוך העיוני.

ניכר כי מתנגדים אלה לא טרחו ליישם את מה שמלמדים בשיעורי המבוא של לימודי תואר ראשון בחינוך: אין תבנית שמתאימה לכלל האנשים. הילדים שונים זה מזה, לכן לכל אחד מתאים מסלול אחר של למידה.

אולם את מתנגדי החינוך המקצועי אין זה משכנע. הם מוסיפים ומסבירים מול כל מיקרופון פתוח כי חבל לבזבז שלוש או ארבע שנים במסגרת של חינוך מקצועי, שכן אפשר ללמוד בתוך כמה חודשים, בסיום לימודי התיכון, את מה שלומדים בבית הספר המקצועי במשך כל כך הרבה שנים. הגיע הזמן לנפץ את הטיעון הזה, שכן הוא מטעה ושגוי. חשיבות לימודי התיכון אינה נעוצה דווקא במקצועות הלימוד, אלא בכלים שירכוש התלמיד במהלך לימודיו ובחוויות שהוא יחווה בתקופה זו, שכן הן ילוו אותו כל חייו. עשרות אלפי תלמידי תיכון מסיימים את לימודיהם בהרגשת כישלון משום שהם אינם זכאים לתעודת בגרות. שלוש או ארבע שנים של לימודים בתיכון שמסתיימים בהרגשת כישלון מביאים לדימוי עצמי נמוך ולחוסר ביטחון. העיקר שהם למדו בתיכון עיוני ולא מקצועי.

אם באמת רוצים למנוע הסללה של תלמידים למערכת חינוך שתחרוץ את גורלם ועתידם, צריך למנוע מאותם תלמידים את חוויית הכישלון וצריך לפתוח לפניהם אפשרויות אחרות שמתאימות להם יותר, כמו מסגרת החינוך המקצועית שבה יוכלו לסיים כמנצחים.

(4) אירית תלמוד היא מנהלת בית ספר ובעלת תואר שני בפיתוח תוכניות לימודים.

מעובד על פי תלמוד, א' (2017). מתנגדי החינוך המקצועי יצרו הסללה חדשה. **TheMarker**. אוחר מ־themarker.com.